

Utskrift

av voldgiftsdom i sak:

Ola Eggen, Os i Österdal

mot

Esten Gjelten, Ola Myrtröen, Rolf Johnsen, Sigurd Östgård, Embret Vangsgjelten, Ingvald Ryem, Annar Ryen og Ingmar Ryen, alle av Os.

-----o-----

De saksökte lot i 1934 bygge hytte og nöst på den vestre bredd av Dalbusjön i Os og satte båt i vannet. De anser seg som i egenskap av eiere eller representanter for eiere av gårde i Dalsbygden - berettiget hertil såvelsom berettiget til å fiske i Dalbusjön.

Saksökeren bestrider at de saksökte har rettigheter som av dem påstått.

Twisten herom er partene blitt enig om å forelegge for en voldgiftsrett - bestående av undertegnede fem medlemmer - til avgjørelse.

Saken har vært procedert muntlig for voldgiftsretten - i dagene 21 - 25 april d.å. . Tidligere har vært opptatt rettslige forklaringer av parter og vitner, og likeså vært avholdt rettslig åstedsbefaring. Disse bevisligheter samt en rekke hjemmelsdokumenter fra eldre og nyere tid og andre opplysninger til belysning av rettsforholdene har vært dokumentert for voldgiftsretten. Der har videre vært framlagt diverse karter.

Sakens nærmere sammenheng er følgende:

Dalbusjön ligger etter det topografiske kart over Norge, blad 43 A, i en höide av 879 meter. Det er henved 1 km. langt og ca. 300 m. bredt på det bredeste.

Av sakens opplysninger framgår at vannet og feltet omkring det av det offentlige tidligere har vært betraktet som tilhørende statsalmenninger og at de administrative grenser har vært flytende. Strekningene har således i sin tid vært gjenstand for bortbygging, dels gjennom fogederne i Trøndelag, dels gjennom fogederne i Österdalen. Ved Höifjellskomisjonen's upåankede kjennelse av 13. juli 1934 er det imidlertid nå avgjort at fjellstrekningen i 9. grenseoppgangsfelt - Os og Tolga på vestsiden av Glåma - ikke er statsalmenning, dog således at det ble utsatt til senere avgjørelse, hvorvidt noen del av grensestrøkene hører til statsalmenning i tilstötende herreder. Statsens påstand i sistnevnte henseende er at grensen mellom privat eiendom i Os og den i nord tilstötende almenningsgrunn innen Trøndelag, trekkes fra 9. felts ~~grunn~~ östgrense langs Röbergbekken til denne bekks utlöpsos i

Kjurua og videre i rette linjer over Gråhøgda, den kjegleformede haug nær Dalbusjøen på sjøens vestside og til Forellhogna.

I 1750 sees der utstedt skjøte på Lilleøien fra Lsrs Hegkåsen, Ous til broren Bersvend Hågensen. I skjøtet oppgis at Lilleøien tidligere stedse har vært beliggende under gården "Ouss i Dals Bøygde som der i 1666 hadde vært utstedt kongeskjøte på.

Lilleøien ble senere delt og eiedes i 1876 av de 3 brødre Bersvend, Lars og Ole Arnesen.

Den 4. juli 1876 ble der holdt en skylddelingsforretning på Lilleøien "for at dele og skyldsette samme eiendom i anledning av at Ole Arnesen til Svend N. Løvnæs har avhendet en del av samme." Det heter i forretningen: "Den frasolgte Deel bestaar af udelukkende Markslåt, som er beliggende ved Dalbusjøens søndre Ende og er adskilt fra Bersvend A. Lilleøiens tætt nordenfor beliggende Markslaate ved en Deelings og Merkelinje, hvis udgangspunkt fra Ost mod Vest er fastsatte ~~den~~ ^{ha} et lidet femstikkende skovholt i Fjeldskrænten på Dalens Østre side og løber i lige linie mod en ved en buktning av Buekken nedrammet og krydset mærkepæl. På modsatte side, nemlig mod Syd, støter denne Markeslåt mod Lars A. Lilleøiens Markeslåt, som nu tillige er avhendet og solgt til samme kjøber, og bliver således fra nu av hans samlede Eiendom, som forøvrigt har sine gamle Marker og begrændses av Fjældet."

Den 5. juli 1876 ble det avholdt en skylddelingsforretning på Lilleøien "i anledning av at Lars Arnesen til Svend N. Løvnæs har afhandlet en Deel af samme" ----. Den frasolgte del består av al hans markslåt ved Dalbusjøen på denne søndre Dele og har således sine gamle Deelemerker."

Den 10. oktober 1894 blev der avholdt skylddeling på gården Lilleøien "for at fradele og skyldsette en Bersvend Arnesen til Svend Løvnæs's bo solt Fjelslåt ved Dalbusjøen Den solte ~~ætt~~ eiendom der ligger ved Dalbusjøen, støter mot sydvest ned til denne, mot øst til kjøberens eiendom, går på de andre kanter til Fjelds og har sine gamle Marker."

Av registreringsforretningen i Svend Løvnæs's ~~bo~~ ^{bo} avholdt 7. februar 1894 framgår at også sistnevnte parsell i virkeligheten hadde vært solgt til Løvnæs i 1876. Det heter nemlig i registreringsforretningen: "Endvidere oplystes, at boet eier en slåt og havnestrening i Dalbusjøen i Vangrøftdalen, hvilken eiendom solgtes i 1876 til Svend Løvnæs av Bersvend A. Lilleøien fra gnr.116 bnr.1 Lilleøien.

Denne fikk igjen som vederlag en slåttholme i Glommen midt for Oststrandgårdene, 1 skogteig på søndre side av Gravåosen og en skogteig i Hummeldalen. Avtalen var dengang at makeskiftedokumenter skul

de opprettes, men kom ei istand inden Svend Lövnäs's dødlige avgang "--

Samtlige disse 3 parzeller ble i 1923 erhvervet av saksøkeren på skifte etter han svigerfar Ingulf Estensen Os, som i sin tid igjen hadde erhvervet dem enten fra Svend Lövnäs's bo eller Svend Lövnäs's sønn Arne Lövnäs, men uten at erholde tinglest hjemmel. Der ble utstedt skjöte til saksøkeren på de 2 første parseller fra Arne Lövnäs. Det heter i dette skjöte :overdrager til Ole J. Eggen min i Tolga herred beliggende faste eiendom gnr.116 bnr.7 og 8 Dalbusjøen kaldet med påstående huse og til- og underliggende rettigheter og herligheter, hvoriblant fiskeretten i Dalbusjøen ". På den tredje parsell hadde der angivelig tidligere ikke vært utstedt skjöte og for å få formel hjemmel foranlediget derfor saksøkeren avholdt tvangsauksjon for skatt, hvorefter auksjonsskjöte ble utstedt til ham i 1925. X

Saksøkerens standpunkt er at de strekninger som han således erhvervet ved Dalbusjøen er hans rettmessige grundeieendom, og at de omfatter strekningene rundt hele vannet - dog således at forholdet ved vannets nordende er noe uklart som følge av at fylkesgrensen der ikke er på det rene. Etter saksøkerens påstand begrenses eiendommen nemlig mot nord av fylkesgrensen, mot syd av en mellom ham og eierne av Falkseter omforenet linje som ligger omtrent midtveis mellom Dalbusjøseter og nordre Falkseter. Eiende mens grense mot øst har saksøkeren tidligere hevdet gikk over høieste punkt på Dalbusjøhøgda og grensen mot vest over høieste punkt på Buhogna. Anslagsvis er den således begrensede grunnstrekning oppgitt til ca 25000 mål. Etter de framkomne opplysninger vil saksøkeren, anføres der imidlertid nu, ikke hevde at eiendommen strekker seg lengere opp i fjellside enn til en linje som dannes av yttergrensene for den slått som i gamle dager der fant sted fra de daværende eieres eller brukeres side. Da slåttestykkene ikke har vært slått i en årrekke er de nå for en stor del tilvokset med vickjær og kratt. For tiden vil det derfor foruten grossbunden være vickjærens og krattets grenser mot fjellet som angir eiendommens utstrekning, hevdesder. For fullstendighets skyld tilføies at strekningen i

öst og nord er oppgitt også tildels å ~~grenses~~ begrenses av den såkalte Krokbecksått, som ble skyldsatt ved skylddelingsforretning av 10. august 1844. - Etter den foran nevnte endring i grenseangivelsene er grundstrekningens areal anslått til ca. 5 a 6000 mål.

Hvad selve Dalbusjöen -vannet - angår hevder saksøkeren at dettes rettsforhold er bestemt av eiendomsretten til den tilstötende grunn.

Subsidiært hevder saksøkeren at vannet og de nevnte strekninger i allfall må anses hevdet til eiendom av saksøkeren og hans forgjengere.

De saksökte hevder på sin side at saksökerens rettigheter hverken i stedlig omfang eller rettslig karakter har den av saksökte påståtte rekkevidde.

Etter deres mening viser beskrivelsen i de foran refererte skylddelingsforretningen at det alene er markslått öst og syd for vannet som saksökeren har erhvervet. Annet har han og hans forgjengere heller ikke bruk å slå, likesom der på vestsiden overhodet hverken er eller har vært slåttemark av noen betydning. De gjør videre gjeldende at saksökeren overhode ikke har noen eiendomsrett, men alene en bruksrett i feltet, d.v.s. rett til å slå og høste det gress som vokser innen vedkommende område. Selv om man skulde finne at området også omfatter vestsiden av vannet kan han derfor ikke gjøre ophevelser i anledning hytten og nöstet, anføres der, fordi hytten og nöstet er oppført på en bergnabbe hvor der hverken nu eller tidligere har vært slåttemark.

Etter de saksöktes mening mangler videre de fornödne subjektive betingelser for eiendomshevd fra saksökerens side.

Både fjellet og fiskevannet i dette - i nord begrenset av fylkesgrensen - ligger etter de saksöktes standpunkt i samme - prinsipielt mellom gårdene Östgård, Nordgård, Breen, Nordvangen og Berg i henhold

kongeskjöte på disse ~~ziendums~~ gårde av 1668 som nevner "Agger *Fjelle, vann, och fiskevann, samt en fört del fjädder och fiske* - - - och Eng, schouf och mark *o...*, subsidiært mellom en större eller mindre kreds av opsiddere i Dalsbygden i ehnhöld til alders tids bruk. Dog vil de saksökte innrömma saksökeren medfiskerett i Dalbusjöen.

Endelig hevder de saksökte at opsidderne i Dalsbygden under enhver omstendighet har erhvervet særskilt fiskerett i Dalbusjöen ved hevd eller alders tid bruk og at et naturlig utslag av sådan fiskerett er at man også må være berttighet til å føre opp hytte og nöst som skedd

Saksökeren har nedlagt sådan påstand :

Prinsipalt:

1. At motparten^e under lovens tvang tilpliktes å fjerne den av dem ved Dalbusjöen i Os oppførte hytte samt det der oppførte båtnöst.
2. At motpartene likeledes under lovens tvang tilpliktes å fjerne den båt de har hatt i Dalbusjöen, ihvertfall fra Ola Eggens eiendomsområde eller enebruksområde innen sjöen.

3. At de tilpliktet å erstatte Ola Eggen den skade som etter rettens skjønn er ham påført ved Deres fiske i Dalbusjön.
4. At de tilsvare sakens omkostninger.

Subsidiært:

At motpartene kjennes uberettiget til å fiske med båt og garn i den del av Dalbusjön hvor sjögrunnen tilligger Ole Eggens eiendom eller utelukkende bruksområde. Grensen til sjöen for Ola Eggens eiendom eller utelukkende bruksområde påstås fastsatt av retten i forhold til motpartene. Motparten tilpliktet å betale saksomkostninger.

De saksökte har nedlagt sådan påstand:

1. Motepartene Esten E. Gjølten, Ola Myrtröen, Rolf Johnsen, Sigurd Östgård, Embret Vangsgjelten, Ingvald Ryen, Annar Ryen og Ingmar Ryen frifinnes.
2. Ola Eggen dömmes til å betale saksomkostninger..

Voldgiftsretten skal bemerke:

Beskrivelsen i de för omhandlede skylddelingsforretninger av 1876 og 1894 er så mangelfull og uklar. at den i seg selv ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å konstatere markslåttenes omfang. Og heller ikke finnes der i terrenget påviselige fastmerker. Kvad for eks. forretningen av 4. juli 1876 angår taler den om at delelinjen mot den nordenfor liggende markslått "löper i like linie mot en ved buktingen i Bubekken nedrammet og krydset merkepal" uten å angi Bubekken som grense mot vest. At Bubekken danner ^{vest-}grensen motsies like frem av setningen: "som förövrig har sine gamle merker og begrenses av Fjellet Havd forretningen av 1894 angår nå retningaangivelsen "mot öst til kjøberens eiendom" være åpenbart misvisende, idet "kjøperens eiendom" etter de tidligere forretninger må ligge i syd. Öst er etter kompasretningen fjellet. Muligens har skylddelingsmennene i 1894 overhodet ikke vært på åstedet ved beskrivelsens avfatning. Der anføres således i forretningen alene at mennene innfante seg på gården Lilleöien og at den solgte eiendom "forut var befaret av samtlige lagrettesmenn".

Under disse omstendigheter må skylddelingsforretningene suppleres med de övrige opplysninger der finnes angående markslåttenes, og gjøres det, finner retten å måtte anta at det ikke bare er markslåttenes öst og syd, men også vest for vannet, som saksökeren og hans forgjengere i sin tid erhvervet.

At der på skyldsetningenes tid hadde vært markslåtter også på vestre side av vannet stiller seg ikke tvilsomt. Således nevner et förlagt bygselbrev til Halsteen Embretsen Ous av Dalsböiden av 1713 "nogle ~~markskätter~~ Engslätter, på den vestre side, av Dalbue Sjöen beliggende. Et bygselbrev av 1732 "Ermedte Engslätter på den vestre side av Dalbue Sjöen og i "elsjöbechen på vestre side av Falchboget". Byg-

selbrev av 1751 likeså.

Av sakens opplysninger fremgår videre at opsiddere på Lilleöien har hatt tilknytning til disse engsletter på vestre side av vannet. På fremlagte fortegnelse fra 1767 og 1779 over bygslede engsletter i Tønset, Tolgen og Kvikne sees således Nils Pedersen Aas (eller Aasen) og Bersvend Haagensen Lilleöien opført som brukere av de i bygselbrevet av 1751 nevnte engsletter.

Da Dalbusjöterrenget videre danner et naturlig avgrenset felt er det rimelig å anta at engslettene etter hånden er blitt samlet på Lilleöiens hånd. Herfor taler også de foreliggende opplysninger og prov om bruken av feltet både før og etter skylddelingen^s avholdelse. Således opplysningene fra den såkalte Finnesak fra 1811 - 1814, hvor Bersvend Enget Lilleöien og hans forfedre er nevnt som successive erhververe av engsletter ved Dalbusjöen. For tiden etter skyldsetningenes avholdelse er det overhodet ikke antydning at andre har utøvet noe slåttebruk i feltet enn Svend Lövnæs og hans etterfølgere, mens det er en rekke vidneprov om slått fra disses side også på vestsiden av vannet.

Når voldgiftsretten går ut fra at skyldsetningene må ha omfattet slåttene både på vest, syd og østsiden av vannet blir det neste spørsmål om saksøkerens rettighet alene er en bruksrettighet eller om han er eier av markslåttene. Avgjørelsen av dette spørsmål må bero på en konkret bedømmelse av forholdene. I uttrykket "markslått" eller "utelukkende markslått" er det neppe berettiget å legge mere enn en karakteristikk av jordbundens hovedsakelige fysiske beskaffenhet. Uttrykket kan i seg selv hverken skape presumsjon for bruksrett eller eiendomsrett. Av vesentlig betydning for spørsmålet er derimot de rettslige transaksjoner markslåttene har undergått, den rådighet der har vært utøvet over dem og den rettslige opfatning som har tilkommet seg. Ser man på disse forhold finner retten at markslåttene må anses som saksøkerens eiendom. Allerede under den før nevnte Finnesak fra 1811 - 1814 er det ^{av} ~~ved~~ vidner gitt uttrykk for at Bersvend Arnesen og formenn hadde brukt slåttene som sin eiendom i hævds tilslåttene er senere gjort til gjenstand for skylddelinger og avhendelser som selvstendige eiendomsgjenstande eller dele av sådanne. Kfr. a. uttrykket i de før/nevnte skjøter av 1876 "følge og tilhøre kjøperen Svend Nilsen og arvinger som en sand Eiendom", uttrykket i skylddelingen av 1894 "Den solgte eiendom" for å nevne enkelte trekk fra dokumentene. Oplysningene viser også at saksøkeren og hans forfølgere har utøvet en rådighet over feltet som går langt ut over hvad en bruksrett til slått vilde hjenle. Således bygget Ingolf Os sæter i feltet i 1899, likesom dette av saksøkeren og hans for-

gjengere har vært bortleiet til havnengang, jagt og fiske til forskjellige tider.

Ansees således markslåttene som saksøkerens eiendom er det ikke føie til å sondre mellom den jordbund som der vokser gress på og de mellemliggende rabber eller områder som ikke er gressbevokset. Eiendomsretten må omfatte alt hva der ligger innefor slåttens ydergrense.

Selve Dalbusjön er ikke nevnt som overdragelsesgjensstand i skylddelingene fra 1876 og 1894 og forholdet ved hensyn til vannets rettslige historie er ikke klart. Byggselbreve av 1734 og 1801 viser at vannet sammen med bl. a. slåtter ved Dalbusjön av Foden i Guldal i sin tid har vært bortbyggslet til opsiddere på Löberg i Aalen, men når og hvorledes det og de nevnte slåtter igjen er kommet bort fra Löberg viser dokumentene ikke, bortsett fra at det i forklaringene under Finnesaken sees nevnt at slåttene da bruktes og lenge hadde vært brukte av den tidligere nevnte Bersvend Lilleöien.

I mangel av andre sikre opplysninger må det under disse omstendigheter etter voldgiftsrettens mening ha formodningen for seg at rettsforholdene er de samme for vannet som for den dette tilstøtende grunn. At så er tilfelle finnes etter voldgiftsrettens mening også støtte i de foreliggende opplysninger og prov om opfatningen og om fisket. Hvad dette siste angår er det alene saksøkeren og hans forgjengere som tidligere har hatt stasjoner båt i vannet og nöst ved dette. Det har således alene vært disse som har kunnet drive rasjonelt garnfiske der og for hvem vannet har betydd noe. Opplysningene viser at saksøkeren også tildels har leiet bort fiskeretten - såvidt sees uten protest fra noens side. Der er vistnokk atskillige opplysninger om at også folk fra Dalsbygden leilighetsvis har fisket der, særlig med stang eller garn stukket ut fra land, likesom det er forklart at folk skal ha trukket eller kjørt båt frem og tilbake fra Fjellsjön. Etter voldgiftsrettens opfatning er imidlertid de fremkomne opplysninger om fiske fra andre enn saksøkerens og hans forgjengeres side ikke av den art og det omfang at dette fiske kan sees som utslag av noen rett for Dalsbygdens opsiddere, enn si begrunne og siddernes påstand om fiske ifg. særskilt hevd eller alders tids bruk.

Da Dalbusjön såvel som strekningen rundt dette - med den for nevnte reservasjon vedrørende grensen mot nord - således ansees som saksøkerens eiendom og da de saksøkte heller ikke antas å ha fiskerett i vannet - vil de saksøkte ha å fjerne hytten, nøstet og båten.

Saksøkerens påstand om erstatning for påført skade ved de saksøktes fiske antas det derimot ikke føie til å ta til følge. Etter de foreliggende opplysninger finner voldgiftsretten ikke bevis ført for at saksøkeren forsåvidt har lidt noe tap.

Sakens omkostninger antas å burde opheves. Voldgiftsrettens

tilkommende finnes å burde bæres av saksøkeren og saksøkte med en halvpart på hver.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

1. De saksøkte Esten E. Gjeltén, Ola Myrtröen, Rolf Johnsen, Sugurd Östgård, Embret Vangsgjeltén, Ingvald Ryen, Annar Ryen og Ingmar Ryen plikter å fjerne den av dem ved Dalbusjøen i Os opførte hytte samt det av dem der opførte båtnöst med båt.
2. De saksøkte frifinnes for saksøkerens erstatningskrav.
3. Saksømkostninger tilkjennes ikke.
4. Fristen for å opfylle dommens post 1 er 3 - tre - måneder fra den dag dommen blir forkynt.
5. Voldgiftsrettens tilkommende fastsettes til kr.1025.- som bæres av saksøker og saksøkte med halvparten på hver.

Oslo den 14. mai 1941.

Svend Evensen Helge Kløstad Jakob Aars Erik Solen
(Sigurd Fougnér)

-----o-----

For utskriften kr.8.00

betalt .

Utskriftens riktighet bekreftes.

*K.H.G.
10.*

*Arvid H. Hovland
Aars*

